

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології
Кафедра педагогічної та вікової психології

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

ПРОПЕДЕВТИКА ПСИХОЛОГІЇ РОЗВИТКУ
ТА ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ГАЛУЗІ
підготовки бакалавра

Силабус освітнього компонента «Пропедевтика психології розвитку та організації наукових досліджень в галузі» підготовки бакалавра

Розробник: Коць Михайло Онисимович, доцент кафедри педагогічної та вікової психології, кандидат психологічних наук, доцент

Гарант ОПП «бакалавр психології» Мудрик А. Б.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри педагогічної та вікової психології
протокол № 6 від 26 січня 2026 р.

Завідувач кафедри: (Гошовський Я. О.)

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	Галузь знань: С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини Спеціальність: С4 Психологія ОПП: Психологія Освітній рівень: Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання __2__
		Семестр __1-ий__
		Лекції __10__ год.
		Практичні __20__ год
		Самостійна робота __110__ год.
		Консультації __10__ год.
	Форма контролю: залік	

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я, по батькові **Коць Михайло Онисимович**

Науковий ступінь **кандидат психологічних наук**

Вчене звання **доцент**

Посада **доцент кафедри педагогічної та вікової психології**

Контактна інформація: тел. 0506004587, e-mail: Koc.Myhajlo@vnu.edu.ua

Дні занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

ORCID iD: 0000-0002-5607-0564

Google Scholar -

https://scholar.google.com.ua/citations?user=DzH1z74AAAAJ&hl=ru&oi=sra_0sg

Консультації відбуваються за графіком чергувань, кожену середу з 15.00 до 17.00 в ауд. 16, корпус Н, вул. Винниченка, 30-а. Якщо здобувачі освіти потребують додаткової консультації, то час узгоджується з викладачем заздалегідь.

III. Опис освітнього компонента (ОК)

1. Анотація курсу. Силабус вибіркового освітнього компонента Силабус вибіркового освітнього компонента «Пропедевтика психології розвитку Та організації наукових досліджень в галузі» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти бакалаврського рівня» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти бакалаврського рівня. ОК є пропедевтичним курсом циклу професійної та практичної підготовки фахівця. ОК покликаний ознайомити студентів з методологічною культурою науки, поняттям наукової парадигми, основними методами наукових досліджень, які використовують на різних рівнях наукового пізнання.

2. Мета і завдання ОК

Метою викладання ОК «Пропедевтика психології розвитку та організації наукових досліджень» є формування наукових уявлень про процес психічного розвитку, рушійних сил, закономірностей, особливостей розвитку психіки у різні вікові періоди та організацію методології наукового пізнання.

Завданнями вивчення ОК «Пропедевтика психології розвитку та організації наукових досліджень» передбачено:

- ознайомити студентів зі специфікою теоретичних питань психології розвитку, з особливостями різних теоретичних позицій у психології розвитку та боротьбу ідей а також причин появи провідних концепцій розвитку актуальних для сучасної психологічної науки;

- детальне розуміння та аналіз тих прийомів, засобів і методів пізнання, за допомогою яких досягається отримання об'єктивно дійсних знань щодо особливостей та закономірностей розвитку психіки на вікових етапах;

- розвивати професійне мислення та сприяти вивченню методології наукового пізнання окремих теорій розвитку, які є провідними у рамках одного або декількох вікових періодів.

3. Soft skills

1. Критичне та аналітичне мислення (здатність аналізувати психологічні теорії розвитку, порівнювати підходи, оцінювати наукову доказовість джерел, виявляти методологічні обмеження досліджень).

2. Наукова доброчесність і академічна етика (дотримання принципів академічної чесності, коректне цитування, відповідальне ставлення до емпіричних даних, етичне планування досліджень за участю респондентів).

3. Дослідницьке мислення (Research mindset) (уміння формулювати проблему, гіпотезу, дослідницькі питання, визначати змінні та підбирати адекватний інструментарій).

4. Інформаційна грамотність (здатність працювати з науковими базами даних, відбирати релевантні джерела (зокрема українські та міжнародні), аналізувати сучасні публікації).

5. Навички наукової комунікації (уміння презентувати результати досліджень усно та письмово, брати участь у наукових дискусіях, аргументовано відстоювати позицію).

6. Організаційні та тайм-менеджмент навички (планування етапів дослідження, дотримання дедлайнів, системність у підготовці емпіричної частини роботи).

7. Командна взаємодія (уміння працювати в дослідницькій групі, розподіляти ролі, конструктивно вирішувати професійні суперечності).

8. Рефлексивність і саморегуляція (здатність до професійної рефлексії, усвідомлення власних дослідницьких упереджень, управління емоційними станами під час наукової діяльності).

9. Креативність у науковому пошуку (генерування нових ідей, інтеграція різних теоретичних підходів до аналізу розвитку особистості).

10. Цифрова компетентність (використання статистичних програм, онлайн-інструментів збору даних, цифрових засобів візуалізації результатів).

Структура ОК

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					
		Лекц.	Практ.	Лаб.	Конс.	Сам. роб.	Форма контролю/ Бали
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Пропедевтика психології розвитку							
Тема 1. Основи пропедевтики психології розвитку та організації наукових досліджень в галузі: проблеми та перспективи	34	1	2	4	2	16	14 ДС, Р
Тема 2. Сучасні концепції розвитку в зарубіжній та вітчизняній психології	33	1	2	4	1	16	14 ДС, Р
Тема 3. Методологічні проблеми психологічного дослідження	29	1	4	4	1	165	14 ДБ, Р
Тема 4. Методологія і методи наукових досліджень	27	2	4	4	1	16	14 ДС, Р
Разом за змістовим модулем 1	123	5	12	16	5	64	56

Змістовий модуль 2. Організація наукових досліджень в галузі							
Тема 5. Навчально-дослідницька діяльність студентів	29	1	2	4	2	16	14 ДС, Р
Тема 6. Структура наукового дослідження. Опрацювання наукових джерел	29	2	2	4	2	16	14 РМГ, ДБ
Тема 7. Порядок захисту курсової, магістерської роботи	29	2	4	4	1	14	16 РМГ, ДБ
Разом за змістовим модулем 2	87	5	8	12	5	46	44
Залік							100 балів
Усього годин/балів	210	10	20	28	10	110	100 балів
<p><i>Інше</i> : здобувачі освіти, які пропустили заняття, мають змогу відпрацювати їх, виконавши індивідуальні завдання, реферати, конспекти. Додатково здобувачі освіти можуть отримати у <i>неформальній освіті</i>: 1 бал за участь у науковому семінарі чи конференції; 2 бали за публікацію результатів дослідницької роботи у формі тез або статті. В <i>інформальній освіті</i> 1 бал за ознайомлення зі специфікою роботи дослідно-експериментального майданчика Луцького навчально-реабілітаційного центру.</p> <p>Здобувачі освіти мають змогу друкуватися в щорічному факультетському збірнику статей і тез «Психогенеза особистості : норма і девіація».</p>							

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

IV. Завдання для самостійного опрацювання

1. Визначте основні теоретико-методологічні проблеми періодизації психічного розвитку людини.
2. Трактуйте поняття «розвиток» у психологічних дослідженнях. Розкрийте принципові відмінності психологічних особливостей розвитку від інших змін об’єктів. Покажіть на прикладах специфічні особливості розвитку індивіда.
3. Розкрийте специфічні особливості соціальної ситуації розвитку дітей у ранньому віці.
4. Охарактеризуйте основні фактори, які впливають на розвиток людини. Розкрийте їхню важливість для психічного розвитку дітей.

5. Охарактеризуйте основні компоненти у структурі особистості та основні стадії у психосексуальному розвитку (за З. Фрейдом).
6. Розкрийте значення біологічного чинника у психічному розвитку дітей.
7. Теорія «чиста дошка»: її основні принципи.
8. Розкрийте відмінності у підходах представників класичного біхевіоризму та авторів теорії соціального наочіння щодо трактування витоків розвитку дитини.
9. Дайте характеристику основним системам пояснення темпераменту: гуморальній, конституційній (морфологічній), нейрофізіологічній.
10. Розкрийте вплив соціального оточення на розвиток особистості дитини.
11. Розкрийте значення впливу заохочень та покарань на поведження дітей (теорія Б. Скіннера).
12. Визначте показники оцінювання адаптованості дітей до шкільного навчання. Виокремте рівні адаптації.
13. Визначте, за якими зовнішніми та внутрішніми умовами можна охарактеризувати психічний розвиток людини?
14. Розкрийте стадії психосоціального розвитку у психоаналітичній теорії З. Фрейда.
15. Розкрийте трактування поняття віку у психологічних підходах.
16. Дайте характеристику кількісним та якісним змінам у людській психіці. Розкрийте відмінності.
17. Розкрийте сутність основних законів розвитку дитини, сформульованих Л. С. Виготським.
18. Дайте характеристику нерівномірності і гетерохронності у психічному розвитку людини. Покажіть це на прикладах.
19. Охарактеризуйте сутність поняття розвитку, становлення, формування, соціалізації та чинників, умов і рушійних сил у розвитку особистості.
20. Охарактеризуйте соціальну ситуація розвитку та поняття провідної діяльності.
21. Розкрийте сутність автономного дитячого мовлення. Визначте його основні прояви специфіку вживання. Обґрунтуйте небезпечні моменти у дітей раннього віку під час автономного мовлення.
22. Обґрунтуйте взаємозв'язок процесів розвитку, росту та дозрівання.
23. Охарактеризуйте основні підходи до трактування поняття соціалізації у психологічних джерелах. Визначте стадії джерела, механізми та чинники впливу на соціалізацію особистості.
24. Розкрийте сутність інтегрованості як важливої закономірності у розвитку особистості.
25. Розкрийте основні стадії розвитку у теорії Ж. Піаже.
26. Охарактеризуйте дитячий світогляд в період дошкільного віку (за Ж. Піаже).
27. Охарактеризуйте поняття его-ідентичності, групової ідентичності, кризи ідентичності, систему стадій розвитку у психосоціальній концепції розвитку особистості (Е. Еріксон).

28. Визначте, що таке новоутворення віку, центральне новоутворенням віку, центральна лінія розвитку?
29. Розкрийте як відбувається когнітивний розвиток дитини на першому році життя.
30. Визначте критерії та показники аналізу психічного розвитку людини.
31. Визначте, що таке захисні механізми, психологічний захист у психоаналітичній теорії.
32. Розкрийте зміст класифікації захисних механізмів та їх критеріїв у психоаналізі.
33. Розкрийте зміст критеріїв побудови періодизації розвитку дитини за Л. С. Виготським.

V. Політика оцінювання

Уся політика оцінювання базується на врахуванні ПОЛОЖЕННЯ про поточне та підсумкове оцінювання знань студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки

https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_potochne_pidsumkove_otsiniuvannia_znan.pdf

та ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки

https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_%20vyznannia_rezultativ_navchannia_formalnih.pdf

Політика викладача щодо здобувача освіти :

- на рівні формальної освіти – здобувач освіти повинен отримати бали під час занять (враховуються бали за індивідуальну та групову роботу, виступи, дискусію, тренінгові заняття, реферати тощо) – макс. 40 балів;
- на рівні неформальної освіти – 1 бал за участь у науковому семінарі чи конференції; 2 бали за публікацію результатів дослідницької роботи у формі тез або статті за проблематикою освітнього компонента (макс. 3 бали);
- на рівні інформальної освіти – детальне за ознайомлення зі специфікою освітнього процесу та роботи дослідно-експериментального майданчика Луцького навчально-реабілітаційного центру (макс. 1 бал).

Здобувач освіти повинен дотримуватись академічної доброчесності:

- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
  - посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- дотримання принципів та положень :

1. Етичного кодексу психолога

<http://nsj.gov.ua/files/1448287570%D0%95%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%20>

[%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B0.docx.pdf](#));

2. Кодексу академічної доброчесності у Волинському національному університеті імені Лесі Українки

https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti/

Політика дедлайнів та перескладання : усі заняття здобувачі освіти відвідують згідно з розкладом навчального процесу, однак, якщо мають право на вільне відвідування, то можуть відпрацювати пропущені заняття під час індивідуальних консультацій або виконати письмово індивідуальні завдання (реферати, конспекти, підготовка статті тощо).

В умовах воєнного часу перескладання відбувається згідно з розпорядженнями ректорату й деканату про змішано-дистанційну форму освіти.

VI. Підсумковий контроль

З ОК «Пропедевтика психології розвитку та організації наукових досліджень в галузі» передбачено залік. Загальна оцінка за курс складається як алгебраїчна сума оцінок за кожен з двох модулів: складається з балів, які отримує здобувач освіти за навчальну діяльність (формальна, неформальна, інформальна освіта) – підготовку та виступи на практичних заняттях, підготовку статті та виступи на конференціях, семінарах, участь у вебінарах, засіданнях «круглих столів» (100 балів).

Порядок проведення заліку. На залік виносяться питання, які потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач. Залік проводиться в письмовій так і усній формі і включає три питання: 1 питання теоретичне передбачає ґрунтовний аналіз окресленої проблеми, 2 питання прикладне передбачає використання теоретичних знань під час вирішення практичних задач, 3 питання творче – вимагає креативного підходу у вирішення складної ситуації.

Питання заліку

1. Поняття «психічного розвитку».
2. Співвідношення понять «зростання», «розвиток», «дозрівання».
3. Парадокси психічного розвитку.
4. Характеристики психічного розвитку.
5. Поняття «психологічного віку». Структура віку.
6. Поняття про завдання розвитку у певному віці.
7. Соціальна ситуація розвитку. Провідна діяльність.
8. Вікові психологічні новоутворення. «Вікова криза». Динаміка вікової кризи.
9. Проблема методу дослідження психічного розвитку.
10. Констатуюча та формуюча стратегії дослідження.
11. Метод спостереження. Особливості методу спостереження та вимоги до нього.

12. Експеримент у психології розвитку, його види.
13. Основні форми констатуючого експерименту: «подовжній» і «поперечний» зрізи.
14. Метод формуючого експерименту.
15. Психоаналітичні дослідження психічного розвитку. Однофакторні теорії.
16. Уявлення про психічний розвиток у роботах С. Холла (теорія рекапітуляції).
17. Уявлення про психічний розвиток у роботах Дж. Локка (теорія «чистої дошки»).
18. Розуміння значіння оточення у біхевіоризмі.
19. Класичний психоаналіз (ортодоксальний).
20. Теорія та періодизація З. Фрейда. Етапи психосексуального розвитку.
21. Сучасні дослідження психічного розвитку у психоаналітичному напрямі. Роботи А. Фрейд, М. Кляйн, Ф. Дольто.
22. Теорія і періодизація Е. Еріксона (неопсихоаналіз).
23. Етапи психосоціального розвитку. Егоїдентичність.
24. Теорія та періодизація Ж. Піаже.
25. Особливості дитячого мислення та уявлення про світ. Мислення та мова.
26. Проблема егоцентричної мови (Ж. Піаже).
27. Сучасне розуміння егоцентричної мови.
28. Основні детермінанти інтелектуального розвитку в концепції Ж. Піаже. Стадії розвитку інтелекту в онтогенезі.
29. Поняття «операції». «Феномен збереження».
30. Роль присвоєння соціально-історичного досвіду.
31. Соціальне оточення як джерело психічного розвитку дитини.
32. Умови психічного розвитку.
33. Закони психічного розвитку.
34. Основне питання психічного розвитку.
35. Закон «зони найближчого розвитку».
36. Теоретичне та практичне значення поняття «зона найближчого розвитку».
37. Спосіб вимірювання зони найближчого розвитку.
38. Закон «сензитивних періодів».
39. Закон нерівномірності розвитку.
40. Закон провідної діяльності.
41. Закон чергування періодів.

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Кацавець Р. С. Психологія розвитку особистості : навч. посіб. Київ : Алерта, 2024. 152 с.
2. Карсканова С. В., Супрун М. О. Методологія наукових досліджень в корекційній освіті : навч. посіб. Миколаїв : СПД Румянцева, 2024. 70 с.
3. Методологія наукових досліджень : методичні рекомендації з освітньої компоненти для підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої

освіти за спеціальністю 053 Психологія / Уклад.: Г.В. Пирог. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2022. 52 с.

4. Татьянчиков А.О. Методологія наукових досліджень: навчально-методичний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія». Одеса: НУ «ОЮА», 2025. 114 с.
5. Турбан В. В., Сердюк Л. З., Москаленко В. В. та ін. Соціокультурні детермінанти розвитку психології особистості в Україні : монографія / за наук. ред. В. В. Турбан. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023. 296 с.